

KK-DOKUMENT

Med døden

Hver dag frykter Liv Krokeide Ottesen (33) å dø fra barna Martin og Maren. Liv har brystkreft med uhelbredelig spredning. KK har fulgt hennes hverdag i snart ett år.

TEKST: SILJE KATHRINE SVIGGUM FOTO: NINA RUUD

62 KK 40/2005

JULEN 2004: Liv Krokeide Ottesen (33) venter på å gå i gang med ny cellegiftkur på Haukeland sykehus. – Før var jeg en karrierekvinne. Nå er ikke siviløkonomjobben viktig lenger.

som følge

JULEN 2004: Før leggetid leser Liv for barna Martin (3) og Maren (1). Innerst inne håper Liv det vil skje et mirakel. – Jeg tror jeg vil leve lenge. Jeg har en sterk følelse av at jeg skal være her noen år til.

ROMJULEN 2004: Ofte er Liv så sliten at hun ikke orker å gjøre annet enn å hvile. Men dagen før ny cellegiftkur er hun pigg. Martin jubler av fryd, mens kameraten Mikkel Hjordland Vike ser på.

Fjerde juledag 2004: Ute daler snøfiller mot bakken. Inne skytes gift i Livs blodårer. Sykepleieren har munnbind. Rommet er gult. Gardinmønsteret av et urolig slag det er umulig å huske. Lukten derimot, fester seg. Det lukter inne-stengt. Linoleum, desinfiserende sprit. Litt julekaker. Mye sykehus.

– Det var ikke slik livet skulle bli, sier Liv lavt.

– Hvordan skulle det bli?

Giften drypper. Liv er stille. Lenge. Så begynner hun å gråte. Smertefullt. Lydløst.

– Jeg hører venninner snakke om hvilken type mødre de skal bli. Morten og jeg... Vi skulle bli gamle sammen.

– Hvilken type mor vil du være?

– En som gir trygghet. Jeg vil så gjerne være der når Martin og Maren begynner på skolen, gifter seg, får barn. Jeg kan ikke tenke meg noe bedre enn at mitt eget barn gifter seg og får egne barn. Å få barn er noe av det mest utrolige som finnes.

Giften sprer seg i kroppen. Liv prøver å hvile. Behandlingen tar en halv dag. Hun

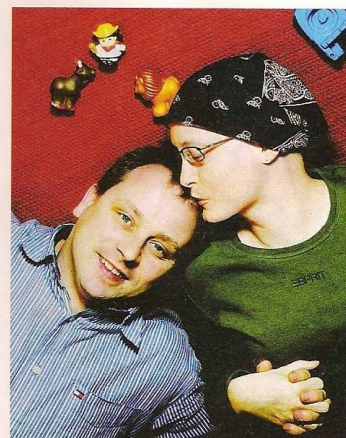
har fått enerom denne gangen fordi KK er med. 33-åringen drikker litt juice og leser Anne Holt. Mest prøver hun å hvile. Ofte tar tankene over.

– Å gå over til den andre siden er jeg ikke redd for. Jeg har barnetroen min. Men jeg vil ikke forlate livet. Jeg vil ikke forlate ungene.

UHELBREDELIG. Dagen før lyser Bergen i juleskrud under blygrå desemberhimmel, mens Liv går gjennom slitne ganger under gustent lysstoffrørlys på Kreftpost 1, Haukeland sykehus. Et døgn før en ny cellegiftkur kan gis må hun undersøkes og ta blodprøver. Hjemme venter ektemannen Morten Krokeide Ottesen (36) og barna. Liv ser ut vinduet på venterommet. Biter seg i leppa.

– Jeg føler meg faktisk udødelig. Jeg kan ikke dø nå. Ikke ennå.

Datteren Maren ble født 8. januar 2004. Problemer med ammingen gjorde at Liv oppdaget brystkreften. Ingen i familien har hatt kreft tidligere. Men fordi Livs far denne våren får påvist kreft i bukspyttkjertelen, er hun ekstra oppmerksom.

ROMJULEN 2004: Morten prøver å forberede seg mentalt til den dagen han blir alene med barna. – Jeg er nødt til å forholde meg til at Liv skal dø. Heldigvis har jeg god kontakt med familien hennes. Uansett kommer jeg til å holde kontakten både med den og våre felles venner. Det er viktig.

«De sa det rett ut, både legen og sykepleierne: Dette blir du ikke frisk av.»

ROMJULEN 2004: På Kreftpost 1, Haukeland sykehus, får Liv cellegiftbehandling. Siden KK er med, får hun enerom. – Det var ikke slik livet skulle bli, sier Liv.

ROMJULEN 2004: Martin ser på mens mamma tar på seg parykken. – Jeg bruker den ikke så ofte. Den klør.

– Først trodde jeg det var en tilstoppet melkekjertel, men den forsvant ikke, sier Liv.

I april gikk hun til lege for å bli sjekket. – Legen sa at hvis det var noe skummelt, var jeg noe nær en sensasjon. Unge kvinner på min alder som hadde født barn fikk ikke brystkreft, mente han. Jeg fikk en følelse av at han ikke tok meg alvorlig. Men jeg bare visste at noe var galt.

Først én måned og to purringer senere fikk Liv time på mammografisenteret. 4. mai 2004 fikk hun beskjed om at det var påvist kreft. Fra å være en aktiv tobarnsmor med full jobb som siviløkonom, dreide Livs tilværelse seg plutselig om sykdom, behandling og smerter. Åtte dager etter at kreften var påvist, ble hele det venstre brystet operert bort. Nye undersøkelser viste at kreften hadde spredt seg til leveren, lymfene og lungesekken. I juni fikk Liv beskjed om at hun var uhelbredelig kreftsyk. At hun ville komme til å dø.

– Jeg husker ikke hva jeg følte. Bare at jeg gråt og gråt. Verden falt sammen. Vanlig brystkreft kan man kjempe imot. Men de

sa det rett ut både legen og sykepleierne: «Dette blir du ikke frisk av».

Årlig får om lag 2500 kvinner brystkreft i Norge. Over 20 000 lever med en brystkreftdiagnose. Kontrollen denne romjuledagen viser at Liv var klar for en ny omgang cellegift. Hun gruer seg, men...

– Jeg prøver å ha den innstillingen at cellegiften er kompisen min. Da blir det litt mer lystbetont å dra til sykehuset. Jeg merker jo at cellegiften hjelper, men den endrer smak og lukt. Dagene etter smaker alt såpe og metall.

UVENN MED KROPPEN. Etter kontrollen på Haukeland sykehus reiser Liv hjem. Om kvelden venter de gjester. Dagene er fylt med program. Tiden må nyttes – og nytes.

– Livet er for kort for dårlig vin, mener Liv. I tomannsboligen på Vården i Fyllingsdalen holder Martin seg tett ved morens side. Veksler mellom å leke og ta henne i hånden. Viser hvordan han pleier å kysse mamma på kinnet så hun skal bli frisk. Liv rusker ham i håret. Ber treåringen passe lillesøsteren som ubemerket har krabbet til topps i trappen til soveromsetasjen.

– Uten Morten hadde jeg ikke klart meg. Han må gjøre det meste. Det er fælt ikke å ha krefter nok til å gjøre det jeg selv vil.

Hvordan situasjonen blir framover, vet ikke tobarnsmoren.

– Legene har vært veldig passive når det gjelder å si hvor lang tid Liv har igjen. Det blir nesten kunstig så lite de snakker om levetid, mener Morten.

Han ordner en kopp kaffe til kona. Farer opp og ned trappene til andre etasje, hjelper barna. Liv smiler til ham.

– To av tre brystkreftpasienter blir friske. Å gå fra å være brystkreftpasient med håp, til å vite at man aldri blir frisk, er tøft.

Stemmen bærer ikke helt.

– Jeg er redd for at ungene ikke skal huske meg. Jeg tror jeg kommer til å bli reddere etter hvert.

For å lufte tankene og for at barna skal minnes henne, fører Liv dagbok på nettstedet Kvinneguiden.no. Utskriftene tar hun vare på. I to små bøker noterer hun ned ting Martin og Maren kan lese når de blir større. Fotoapparat og videokamera er med overalt.

– Da jeg var i kirken på julaften, så jeg meg

PÅSKEN 2005: TGI Friday i Bergen er fast møtested for Liv og venninnene. F.v.: Liv, Toril Bjørge (33), Nora (10 mnd.), Live Halme Lunde (33), Christina Hvoslef van der Heiden (36) og Åse Heilund Midttun (33).

rundt og tenkte på begravelsen min. Andre dager tenker jeg at jeg blir pensjonist. Det skremmer meg å bli så syk at jeg ikke klarer å gå selv og må ha hjelp. Den perioden da jeg vet at døden kommer.

– Hva ønsker du skal skje når du er borte?

– Jeg håper Morten vil finne en ny kone. Jeg tror barna mine vil få et rikere liv hvis han gifter seg igjen. Og gjerne får stesøsken òg.

Liv slår på barne-tv. Ser sønnen tygge fornøyd på grovbrødsriver. Tar Maren på fanget og hviler kinnene mot det lille hodet. Hver kveld før hun sovner tenker 33-åringen gjennom det som har vært hyggelig. Etter at hun ble sykemeldt, betyr ikke karriere noe. Lykken er å ha krefter til å delta i barnas hverdag.

– På de svakeste dagene er det gjerne et ork bare å lese for Martin. Men det er kjekt å klare det. Det var veldig sår i sommer. Maren og jeg var nesten fremmede for hverandre fordi jeg var så syk. Morten måtte gjøre alt.

Daglig kjemper Liv mot bivirkningene. Kroppen spiller ikke på lag.

– Jeg er ikke venn med kroppen min. Det er sykdommens skyld. Å ta bort brystet var ikke så vanskelig. Poenget var å leve eller ikke leve. Det er bivirkningene som er vanskelige. Behandlingen gir meg opphovninger, neglene forsvinner, huden på føtter og hender

PÅSKEN 2005: – Er den ikke fin? spør Liv og viser kjolen hun har kjøpt til datteren Maren. Hun er svak og har blodmangel, men dagen har hittil vært bra.

skiftes ut og håret har falt av. Jeg orker ikke å se meg selv i speilet.

VEKKER FOR VENNENE. Det er 2005 og snart påske. To dager før Liv skal inn til en større evaluering på Haukeland, samles venninnegjengen til lunsj.

– Hvor mange sjekker brystene sine etter at dette skjedde meg?

Flau latter fra samtlige. Ingen av

de fem andre sjekker brystene sine jevnlig.

– Selv om min mor fikk brystkreft samtidig som Liv, tenker jeg likevel litt sårn at det ikke helt gjelder meg, sier Christina Hvoslef van der Heiden (36).

– Jeg er ikke blitt mer redd for brystkreft, men for å bli syk generelt, skyter Åse Heilund Midttun (35) inn.

Da Liv forteller om hvordan hun gikk med dypt utringet kjole før operasjonen for å

«Jeg håper Morten vil finne en ny kone. Jeg tror barna mine vil få et rikere liv hvis han gifter seg igjen.»

PÅSKEN 2005: – Du, hvorfor har du bandasje? spør jentene i barnehagen. – Fordi jeg har litt vondt i hånden min, svarer Liv.

PÅSKEN 2005: Lenge var Liv og datteren Maren som fremmede for hverandre. – Jeg var så syk at jeg ikke kunne stelle henne. Det går bedre nå, men jeg er så redd for at hun ikke skal huske meg.

kunne ha kløft for siste gang, bryter latteren løs. Men bak lusker alvor. Jentegjengen har fått en vekker. Flere har omprioritert livene sine etter at Liv fikk brystkreft.

– Vi har lovet Liv å ta vare på Morten og barna. De skal fortsette å være med oss, understreker Live Halmø Lunde (33).

De andre nikker ivrig.

– Jeg har fantastiske venner, sier Liv.

Det beste med venninnetreffene er at de ikke behandler Liv som pasient. Det verste at hun blir minnet om hvor liten tid hun har.

– Når vi møtes, blir det gjerne snakk om framtiden. Det er sårt. Venninnene mine kan velge hvordan framtiden skal bli. Jeg har ingen kontroll over min.

Likevel vil ikke Liv be venninnene unngå fremtidsstemaer. Det blir feil. De skal kunne snakke fritt i hennes nærvær.

I påskesola etter kafeturen ber Liv oss ikke gå så fort. Hun skal hente barna i barnehagen med Morten, men beina bærer ikke godt lenger. Vel framme takler Maren fruktspising på egen hånd. Martin har laget påskepynt. Åpne barneblikk titter undrende på Livs hovne arm.

– Du, hvorfor har du bandasje?

– Fordi jeg har litt vondt i hånden min, svarer Liv vennlig.

Et sekund faller ansiktet sammen. Så raser hverdagen videre, og Martin holder mamma i hånden. Familien går sammen gjennom på-

skestille gater til bilen. Kjører hjem. Liv må hvile på en stol.

– Sykdommen har gjort meg mer selvsnertret. Jeg prøver å motarbeide det, men overskuddet er ikke det samme.

Morten ser sliten ut. Han velger å gjøre det enkelt. Risengrynsgrot kommer på bordet mellom gråt, trøsting og lekning. I bilen hjem understreker han at samlivet deres er godt, tross alt.

– Det har det alltid vært. Vi prater veldig fint sammen, og kranbler aldri. Liv dytter meg ut. Det er bra, jeg trenger å luften hodet, snakke om helt vanlige ting med guttegjengen for å ha overskudd nok på jobb og hjemme.

– Det er trasig å vite at Morten har behov han ikke får dekket. At han er den samme og ikke jeg. Men hele verden har endret seg, tilfører Liv.

– Helsepersonale burde forresten bli flinkere til å informere om hva man kan oppleve i forhold til kropp og samliv. Ingen fortalte meg for eksempel at jeg kunne miste menstruasjonen av cellegiftbehandling. Men det er utrolig hva man kan bli vant til. Jeg er irritert over at jeg blir vant til å være syk. Tanken på at jeg skal dø om ikke så lenge, er helt uvirkelig. Men nå kommer tanken på døden stadig oftere.

– Hva ønsker du at barna skal få med seg fra deg?

– Trygghet og ubetinget kjærlighet. Ting jeg kan som ikke Morten kan. Jeg er mer musikalsk enn ham, og flink i språk.

Morten prøver å ikke tenke for mye på at

PÅSKEN 2005: – Jeg sjekket aldri brystene mine selv. Hvis kreften var blitt oppdaget tidligere, hadde jeg kanskje fått leve. To av tre kvinner som får en brystkreftdiagnose blir friske. Liv er blant dem som kommer til å dø.

«Jeg føler det som jeg har
vunnet i Lotto. Jeg har fått et
par måneder til!»

Liv skal dø. Men han må forberede seg.

– Vi snakker mye om hvordan det skal bli, og er opptatt av at barna fortsetter å ha kontakt med både min og Livs familie.

Liv håper det blir lenge til. Hun lengter etter å bli sprek igjen.

– Jeg blir forbigått av gamle damer.

– Og det er ikke tull engang, erter

Morten.

Liv ler.

– Nei, jeg går som en kamel.

OPPTUR OG NEDTUR. To dager senere er Liv på Haukeland sykehus for å få vite resultatet av prøver. De vil vise om behandlingen har virket eller ikke. Legen vil snakke med henne og Morten alene. Ti minutter senere hiver de seg om halsen på hverandre i venterommet.

– Jeg føler det som jeg har vunnet i Lotto. Jeg har fått et par måneder til!

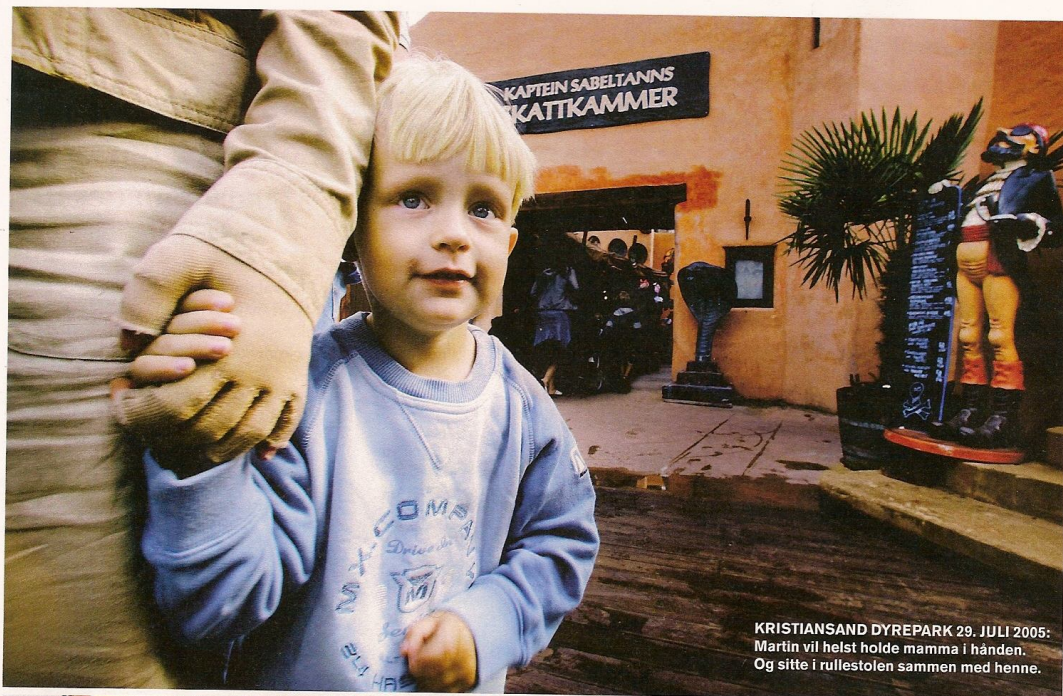
Kreftsvulsten i leveren har krympet. Behandlingen har virket. Dersom ingenting endrer seg, får Liv en behandlingsfri sommer.

– Å, jeg er helt utladet, sukker hun lykkelig.

Så tigger hun seg til blodoverføring fordi hun ikke klarer å gå i trapper uten å svimle.

Men sommeren ble ikke som Liv håpet. Det begynte bra med hyttetur i påsken. Siden reiste de til Wien, Rhodos og Aberdeen. Alt må gjøres nå. Ingenting utsettes. I juni får hun smerter i hodet. Krefte har spredt seg til hjernen og skjelettet. I tekstmeldingen som tikker inn, veksler Liv mellom fortvilelse og håp. Hun klamrer seg til tanken om at hun skal ta barna med til Kristiansand Dyrepark. Til Kaptein Sabeltann. Ingen må ymte frampå at hun ikke er frisk nok. Hun *skal* klare det. Bare dager før er hun så dårlig at vi ikke kan snakke sammen. Men Liv er blitt en krigsveteran. Hun kjemper og får klarsignal fra legene.

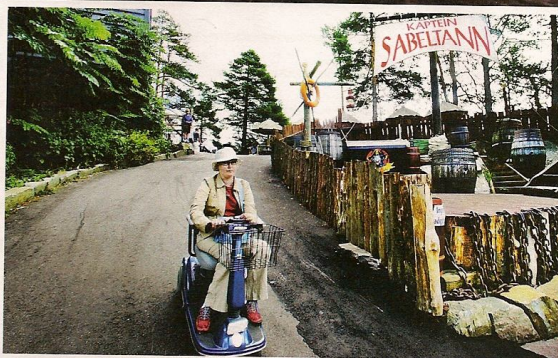
Fredag 29. juli 2005: I Dyreparken må hun bruke rullestol. Beina bærer ikke lenger. Ansiktet og magen er oppsvulmet av medisiner, resten av kroppen er avmagret. Flere voksne mennesker stirrer, men Liv lar seg ikke merke ved det. Hun kjører av sted med Martin på fanget. Filmer når han kjører karusell, smiler stolt av Maren som klatrer til topps

KRISTIANSAND DYREPARK 29. JULI 2005:
Martin vil helst holde mamma i hånden.
Og sitte i rullestolen sammen med henne.

DYREPARKEN: Medisiner gir Liv oppblåst mage og ansikt. Bein og armer lider av muskelsvinn. På tivoli med Martin (3) og Maren (1).

DYREPARKEN: – Jeg er ikke venn med kroppen lenger. Ingenting fungerer som det skal. Jeg er reddere enn før. Jeg føler sanden renner fortere i timeglasset nå.

i rutsjebanen og hamler opp med de eldre gutta. Liv begynner å bli sliten.

– Det føles som om jeg har drukket to glass vin. Hodet er rart.

Om nettene sover hun maks fire timer av gangen. Medisinene holder henne våken.

– Jeg er mye reddere nå.

Liv skjelver i stemmen.

– Jeg har tenkt at livet kan vare lenge. Men sanden renner skikkelig fort gjennom timeglasset. Hodet er et ekkelt sted å ha svulster. Jeg er redd for å miste personligheten.

– Har du merket noe til det?

– Jeg tenker uklart. Jeg har alltid vært kjapp og energisk. Nå sitter jeg og ser ting gli forbi. Er ikke på hugget lenger. Jeg deltar ikke i prat med venner på samme måte, klarer ikke

henge med når det er flere samtaler samtidig.

– Er du reddere for døden nå?

– Nei, men jeg er redd fordi det går så fort. Jeg er så redd for å forlate barna mine. Ikke sant, prinsesse?

Liv kysser datteren på hodet. Rundt snurrer verden videre med sukkerspinn og Kaptein Sabeltann. Morten leker med barna.

– Jeg har lyst til å understreke at jeg er lykkelig.

Stemmen er stø nå.

– Jeg lever lykkelig selv midt i tragedien. Hver dag gjør vi noe kjekt. Kreften har fått meg til å legge merke til detaljene i livet. Før var hverdagen full av stress. Helgen var det jeg lengtet etter. Nå er hver dag en bonus.

silje.kathrine.sviggum@kk.no

TIRSDAG 13. SEPTEMBER:

Når KK går i trykken, ser Liv lyst på tilværelsen. Strålebehandling og medisiner har virket. Svulstene i hodet har krympet. Spredningen i resten av kroppen holder seg stabil.

– Jeg blir bedre og sterkere for hver dag. Nå har jeg det veldig bra, og jeg håper Morten og jeg kan få oss en storbyweekend i løpet av høsten, sier Liv.

– Jeg drømmer og håper at alt skal ordne seg. Hva som er realistisk er kanskje noe annet. Men jeg skal leve lenge ennå.